

ДОСВІД ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА КАФЕДРІ МІКРОБІОЛОГІЇ, ВІРУСОЛОГІЇ ТА ІМУНОЛОГІЇ

Коваленко Н.П., Боброва Н.О., Ганчо О.В., Федорченко В.І., Звягольська І.М.,
Полянська В.П., Дерев'янка Т. В.

Українська медична стоматологічна академія

Висвітлено досвід дистанційного навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Української медичної стоматологічної академії. Проаналізовано сучасні платформи й сервіси, що дозволяють якісно проводити навчальний процес під час карантину.

Ключові слова: дистанційна освіта, форма навчання, самоосвіта, платформи й сервіси.

The article is devoted to the coverage of the experience of distance learning at the Department of Microbiology, Virology and Immunology of the Ukrainian Medical Stomatological Academy. Modern platforms and services that allow for quality training during quarantine are analyzed.

Key words: distance education, form of education, self-education, platforms and services.

Вступ. В умовах сьогодення освіта як самоорганізована система пристосовується до постійних змін, реагує на виклики часу, упроваджує нові освітні моделі. Ще донедавна навчання на відстані відводилося другорядне місце, проте нині дистанційне навчання стало розглядатися як ефективний засіб забезпечення безперервної освіти, що знайшло своє відображення у формуванні цілеспрямованої державної освітньої політики України, закріпленої в законах України «Про вищу освіту» і «Про Національну програму інформатизації», у Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, у «Положенні про дистанційне навчання» [1; 4].

Саме зараз, ураховуючи такі виклики сучасності як пандемія CoViD-19, настав переломний момент у розвитку освітніх технологій. За неможливості проводити повноцінні заняття в межах аудиторії навчального закладу в нагоді стає дистанційна форма навчання.

Згідно з визначенням МОН України дистанційна освіта – це можливість навчатися й здобувати необхідні знання віддалено від навчального закладу в будь-який зручний час. Підходи й рекомендації щодо електронної освіти містяться в аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень «Формування єдиного відкритого освітньо-наукового простору України: оптимальне використання засобів забезпечення випереджального розвитку». Головні з них такі: забезпечення необхідного рівня підготовки викладачів і здобувачів вищої освіти, а також розробка стандартів професійних умінь і навичок для підготовки спеціалістів, що безпосередньо займатимуться впровадженням цифрових технологій у культурну й освітньо-наукову практику [6].

Попри карантин, навчання в полтавських вишах триває. Воно перейшло на дистанційну форму, більш самостійну й індивідуалізовану. Переваги такої форми освіти – технологічність, доступність, відкритість і гнучкість графіка навчання. Дистанційна система освіти спонукає студента навчатися самостійно, формувати навички самоосвіти й уже сьогодні стала важливою складовою віртуальної соціалізації особистості.

Безперечно, якість освіти в ЗВО, особливо в медичних, залежить від запроваджених форм викладання, освітніх технологій, матеріально-технічних, дидактичних і психолого-педагогічних умов, а застосування інтерактивних технологій підвищує зацікавленість студента навчанням, формує здатність аналізувати отримані дані, застосовувати знання на практиці [2].

Складна, нестандартна ситуація, в яку потрапили навчальні заклади, – робота в умовах карантину, переконала всіх, що працювати дистанційно нелегко. Однак і в цих умовах колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології Української медичної стоматологічної академії своєю роботою реалізує одну з цілей навчального процесу в медичному ЗВО – формування особистості лікаря, який уміє сприймати необхідну інформацію, самостійно здобувати й використовувати її на практиці, розв'язувати складні клінічні завдання [3].

Навчання on-line стало гарною альтернативою очним заняттям у аудиторіях завдяки сучасним платформам і сервісам, що дозволяють якісно продовжити навчальний процес під час карантину.

Створені ще на початку навчального року групи у Viber для швидкого обміну новинами, повідомленнями наразі органічно ввійшли в навчальний процес. Викладачі кафедри активно застосовують Viber у випадках, коли виникають проблеми в долученні студентів до електронних курсів і наданні допомоги. Однак у цій формі домінує передача інформації в "одну сторону". Оскільки соціальним замовленням суспільства є особистість, здатна до самоосвіти, дистанційна форма навчання забезпечує цю потребу через мобільність знань та ідей.

Звісно, єдиних підходів немає, і це добре, оскільки кожен викладач має достатньо простору для реалізації своєї академічної свободи. Проте результативність цієї роботи може бути різною, а оцінка поточної самостійної роботи студентів залишається слабким місцем для багатьох викладачів різних вишів.

Для проведення дистанційного навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології активно використовують сервіси платформи Zoom. Безкоштовний сервіс зі зрозумілим інтерфейсом, який легко встановити, дозволяє не лише слухати, а й брати активну участь у online-зустрічах (можна запросити 100 учасників). Завдяки можливості ділитися трансляцією екрана будь-який учасник може надати свою інформацію на ньому, що дозволяє підтримувати зворотний зв'язок зі студентами. Завдяки численним функціям платформи просто подавати новий матеріал, зокрема презентації, перевіряти його засвоєння студентами. Чат дозволяє ставити запитання чи писати коментарі під час заняття. Позитивним є контроль за чатом (можна видалити або додавати учасників, надавати право голосу, право їхніх відео і доступ до екрана, окремий зв'язок). Такі заняття сприяють розвитку комунікативних навичок. Дату проведення конференції можна запланувати. Також відбувається запис конференції, який зберігається в окремій папці. Крім того, використовуючи платформу Zoom, під час карантину проводяться засідання кафедри, а викладачі беруть участь у роботі конференцій.

Низку переваг, серед яких виконання тестових завдань на основі засвоєного на занятті чи опрацьованого са-

можливо матеріалу й отримання результатів кожним студентом миттєво, має робота в Google Classroom. У разі виникнення запитань є можливість написати коментар, тобто зберігається діалог між викладачем і студентами.

Активне навчальне спілкування проводиться у Viber і Telegram, Skype, WhatsApp, електронною поштою і звичайним мобільним зв'язком. Таким чином колектив кафедри намагається підібрати зручний для кожного (особливо іноземного) студента вид зворотного зв'язку.

Ще однією платформою, роботу якої освоюють викладачі кафедри мікробіології, вірусології та імунології, є Moodle – потужний програмний комплекс, який може використовуватися і для очного навчання, і для дистанційної його форми, а також для контролю й оцінки якості знань здобувачів вищої освіти. На платформі Moodle є можливість створювати електронні підручники, посібники, методичні рекомендації, тестові завдання різних рівнів складності з урахуванням особливостей викладання конкретної дисципліни.

Однак, кожна форма навчання має свої недоліки, і дистанційне навчання не стало винятком. Воно ніколи не замінить живого спілкування викладача і студента. Особливо ця проблема відчутна, коли назріває питання відпрацювання практичних навичок у закладах освіти медичного спрямування. Важко не погодитись, що практичне навчання відіграє чи не головну роль у подальшій роботі медика. Також викладач не може здійснити точну перевірку щодо того, чи саме та людина виконує надані їй завдання, чи це робить за неї хтось інший. Тому підсумковий контроль якості знань має проводитися на очній сесії, тобто з присутністю студента. Крім того, однією з проблем є відсутність надійного доступу до мережі Інтернет у окремих населених пунктах. При довготривалому дистанційному навчанні студенти вже не можуть більш точно формулювати й висловлювати свої думки, а також здійснювати дискусійні обговорення. Також можливість дистанційного навчання в оптимальний для студента час може трансформуватися не на систематичне навчання, а на постійне відтермінування студентом виконання завдань, перекидання відповідальності на інших тощо. Відповідно до цього дистанційне навчання вимагає надзвичайної самоорганізованості й уміння розподіляти час.

Ураховуючи зазначене вище, можна визначити провідні тенденції розвитку системи дистанційного навчання: створення різноманітних програм дистанційного навчання; збільшення кількості відкритих навчальних дистанційних масових курсів; поєднання переваг системи дистанційного навчання з очною формою навчання тощо.

Дистанційні технології у викладанні мікробіології, вірусології та імунології дозволяють докорінно змінити організацію процесу навчання студентів, формуючи в них системне мислення; раціонально організувати пізнавальну діяльність під час навчально-виховного процесу; використовувати комп'ютери задля індивідуалізації навчального процесу і звернутися до принципово нових пізнавальних засобів; вивчати явища і процеси в мікро- і макросвіті, усередині складних технічних і біологічних систем на основі використання засобів комп'ютерної графіки й моделювання [5].

Колектив кафедри мікробіології, вірусології та імунології самовдосконалює володіння різноманітними платформами шляхом вебінарів, семінарів, конференцій, підбирає нові методи навчання та їхнє поєднання.

Висновки. Дистанційне навчання надає людям, які перебувають на різних територіях України чи світу, рівноцінні освітні можливості, не перешкоджаючи основному типу діяльності. Студенти можуть реалізувати себе, підвищити результативність самостійної роботи, засвоїти великий обсяг нових знань, розширити можливості для творчого самовираження й закріплення різноманітних професійних навичок. Викладачам система дистанційного навчання дозволяє знаходити й реалізовувати новітні форми й методи навчання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні нових форм і методів дистанційного навчання й запровадженні їх у навчальний процес.

Список використаної літератури

1. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 27-28, ст.181. Про Національну програму інформатизації <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр#Text>
2. Коваленко Н.П., Боброва Н.О., Ганчо О.В., Зачепило С.В. Мотивація студентів як запорука успішного професійного розвитку. *Медична освіта*. 2020. № 3 (88). С.43-48.
3. Міждисциплінарна інтеграція мікробіології, вірусології та імунології з попередніми і наступними навчальними дисциплінами / Н. О. Боброва, В. І. Федорченко, О. В. Ганчо [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 20–21. <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/handle/umsa/9876>
4. Про затвердження Положення про дистанційне навчання *МОН України*; Наказ, Положення від 25.04.2013 № 466 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
5. Упровадження сучасних технологій навчання на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія» / Г. А. Лобань, В. П. Полянська, Н. П. Коваленко [та ін.] // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 24 березня 2016 року, м. Полтава. – Полтава, 2016. – С. 130–132. <http://elib.umsa.edu.ua/jspui/handle/umsa/2594>
6. Формування єдиного відкритого освітньо-наукового простору України: оптимальне використання засобів забезпечення випереджального розвитку. Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/formuvannya-edinogo-vidkritogo-osvitno-naukovogo-prostoru>